

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ

MARCO DARMON

της 15ης Ιανουαρίου 1991 *

*Κύριε Πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,*

1. Το προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε στο Δικαστήριο το Bundessozialgericht αφορά τη σχέση του γερμανικού νόμου για το κρατικό ταμείο ασφαλίσεως εργατών ορυχείων (Reichsknappschaftsgesetz, στο εξής: RKG) με τα άρθρα 7, 48 έως 51 της Συνθήκης ΕΟΚ και 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας¹.

2. Η Maria Masgio, χήρα Ιταλού υπηκόου που εργάστηκε σε ορυχεία στο Βέλγιο και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, υπεισέρχεται στα δικαιώματα του σύζυγου της στη διαδικασία της κυρίας δίκης, οι διαδοχικές φάσεις της οποίας περιγράφονται στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση².

3. Για τις ανάγκες της επ' ακροατηρίου συζήτησεως αρκεί να λάβει το Δικαστήριο υπόψη τα ακόλουθα σημεία.

4. Ο Masgio ελάμβανε από το 1972 σύνταξη λόγω πνευμονοκονιάσεως, καταβαλλόμενη από τον αρμόδιο βελγικό οργανισμό. Σύμφωνα

με τη βελγική νομοθεσία, η σύνταξη αυτή μειώθηκε το 1983, διότι ο ενδιαφερόμενος, από την ημερομηνία αυτή, ελάμβανε βελγική σύνταξη γήρατος. Η μείωση αυτή δεν ενδιαφέρει εν προκειμένω.

5. Κατά το ίδιο έτος, αναγνωρίστηκε στον Masgio δικαίωμα συντάξεως γήρατος βάσει του γερμανικού ασφαλιστικού συστήματος για τους εργάτες ορυχείων. Η περίπτωση των εργατών ορυχείων που λαμβάνουν συγχρόνως τέτοια σύνταξη και σύνταξη λόγω εργατικού ατυχήματος ρυθμίζεται από το RKG, και ειδικότερα από τα άρθρα του 75, παράγραφος 1, και 76 α.

6. Το άρθρο 75, παράγραφος 1, ορίζει ότι η σύνταξη γήρατος « αναστέλλεται » στο μέτρο που, μαζί με τη σύνταξη λόγω ατυχήματος, υπερβαίνει το 95 % του ετησίου εισοδήματος που αποτελεί τη βάση υπολογισμού της συντάξεως λόγω ατυχήματος και της βάσεως εκκαθαρίσεως της συντάξεως γήρατος. Τελικά εφαρμόζεται εκείνη από τις δύο οριακές τιμές που επιτρέπει τη μικρότερη μείωση του ποσού της συντάξεως γήρατος.

7. Το άρθρο 76 α, παράγραφος 2, του RKG αποκλείει της επιλογής αυτής τον συναξιούχο που δικαιούται συντάξεως καταβαλλομένης από οργανισμό που βρίσκεται εκτός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Στην περίπτωση αυτή, « δεν καθορίζεται το ετήσιο εισόδημα » και λαμβάνεται υπόψη μόνο η βάση εκκαθαρίσεως της συντάξεως γήρατος.

8. Δεδομένου ότι αυτή η έλλειψη δυνατότητας επιλογής έβλαψε, όπως φαίνεται, τον Masgio, επομένως και τη σύζυγό του, το Bundessozialgericht ρωτά το Δικαστήριο αν τα προαναφερ-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

1 — ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73· ρύθμιση που τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6).

2 — Σημείο I, β.

θέντα κοινοτικά νομοθετικά κείμενα έχουν την έννοια ότι οι ασφαλισμένοι, οι οποίοι λαμβάνουν συγχρόνως σύνταξη βάσει διατάξεων του εσωτερικού δικαίου και παροχές λόγω ατυχήματος καταβαλλόμενες από οργανισμό άλλου κράτους μέλους, πρέπει να τυγχάνουν, κατά τον υπολογισμό του ποσού κατά το οποίο αναστέλλεται, βάσει των εθνικών διατάξεων, η χορήγηση της συντάξεως, δυσμενέστερης μεταχειρίσεως απ' ό,τι οι ασφαλισμένοι οι οποίοι εισπράττουν και τις δύο αυτές παροχές βάσει διατάξεων του εσωτερικού δικαίου.

9. Το άρθρο 7, εδάφιο 1, της Συνθήκης ορίζει ότι:

« Εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας Συνθήκης και με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων της, απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω ιθαγενείας. »

10. Όπως προκύπτει από την απόφαση του Δικαστηρίου της 14ης Ιουλίου 1977, *Sagulo*³,

« η γενική αρχή του άρθρου 7 ισχύει μόνο με την επιφύλαξη των ειδικών διατάξεων της [της Συνθήκης] ».

Δεν χρειάζεται επομένως να ερμηνευθεί το άρθρο αυτό, εφόσον στην προκειμένη περίπτωση εφαρμόζονται ειδικές διατάξεις της Συνθήκης, και συγκεκριμένα αυτές που αναφέρει το αιτούν δικαστήριο.

11. Τα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης αποτελούν τη βάση, το πλαίσιο και τα όρια των διατάξεων των κανονισμών που εκδόθηκαν στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως⁴, ιδίως του

κανονισμού 1408/71 που θεσπίζει τους πρωτεύοντες κανόνες εφαρμογής της Συνθήκης στον τομέα αυτό. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού ορίζει τα εξής:

« Τα πρόσωπα που κατοικούν στο έδαφος ενός από τα κράτη μέλη, και για τα οποία ισχύουν οι διατάξεις του παρόντος κανονισμού, υπόκεινται στις υποχρεώσεις και απολαύουν των δικαιωμάτων που απορρέουν από τη νομοθεσία κάθε κράτους μέλους υπό τους ίδιους όρους με τους υπηκόους του, υπό την επιφύλαξη ειδικών διατάξεων του παρόντος κανονισμού. »

12. Το *Landessozialgericht* του ομοσπόνδου κράτους Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας παρατήρησε, στην απόφασή του που προσβλήθηκε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου⁵, ότι « τα μειονεκτήματα που μπορεί να απορρέουν από το καθεστώς των κοινωνικών παροχών δεν αποτελούν αντικειμενικά καθοριστικό στοιχείο για την επιλογή του τόπου εργασίας ». Αντίθετα, κατά την προφορική διαδικασία, ο εκπρόσωπος της προσφεύγουσας της κυρίας δίκης παρατήρησε ότι το πρόσωπο που είχε ατύχημα εκτός του γερμανικού εδάφους θα έπρεπε να αποτραπεί από το να εγκατασταθεί στο έδαφος αυτό για να εργαστεί και στη συνέχεια να συνταξιοδοτηθεί, δεδομένου ότι τα αποτελέσματα αναστολής της συντάξεως είναι στη Γερμανία αυστηρότερα για το άτομο αυτό απ' ό,τι για τους ημεδαπούς που μπορούν να επιλέξουν το ευνοϊκότερο σύστημα υπολογισμού. Βάσει αυτού, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, δεν υπάρχει ανάγκη να αποδειχθεί η ύπαρξη στοιχείου αντικειμενικά καθοριστικού για την επιλογή του τόπου εργασίας⁶. Εκείνο που έχει σημασία είναι η μέριμνα για την πραγματοποίηση των σκοπών που αναφέρονται στα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης και ιδίως για την τήρηση της αρχής

3 — Υπόθεση 8/77, *Slg.* 1977, σ. 1495, σκέψη 11, παράγραφος 2.

4 — Απόφαση του Δικαστηρίου της 5ης Ιουλίου 1967, 1/67, *Ciechelski* (*Rec.* 1967, σ. 235, ειδικότερα σ. 244)· απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Οκτωβρίου 1975, 24/75, *Petroni* (*Rec.* 1975, σ. 1149, σκέψη 11).

5 — Διάταξη περί προδικαστικής παραπομπής, σ. 4 της γαλλικής μεταφράσεως.

6 — Παραδείγματος χάρι, απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1986, 41/84, *Pinna* (*Συλλογή* 1986, σ. 1)· απόφαση της 7ης Ιουλίου 1988, 20/85, *Roviello* (*Συλλογή* 1988, σ. 2805).

της ίσης μεταχειρίσεως⁷ που καθιερώνει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71⁸.

13. Ως προς το ζήτημα αυτό, η νομολογία του Δικαστηρίου απομακρυνόταν πάντοτε από το τυπικό κριτήριο της ιθαγενείας για να εκτιμάν τα άλλα εφαρμοζόμενα κριτήρια θα μπορούσαν να καταλήξουν σε ανάλογες διακρίσεις⁹. Συγκεκριμένα στην απόφαση της 12ης Ιουλίου 1979, Τοία¹⁰, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι

« ο κανόνας της ίσης μεταχειρίσεως, που καθιερώνει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, απαγορεύει όχι μόνο τις εμφανείς διακρίσεις, λόγω ιθαγενείας των δικαιούχων των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, αλλά και κάθε συγκεκαλυμμένη μορφή διακρίσεως η οποία, με την εφαρμογή άλλων κριτηρίων διακρίσεως, καταλήγει στην πράξη στο ίδιο αποτέλεσμα ».

14. Πιο πρόσφατα¹¹, το Δικαστήριο είχε να εξετάσει ορισμένες κοινοτικές διατάξεις σε συνδυασμό με τις διατάξεις της γερμανικής νομοθεσίας που δεν επέτρεπαν να ληφθεί υπόψη, για τον καθορισμό των προσόντων που στηρίζουν συνταξιοδοτικό δικαίωμα, δραστηριότητες που δεν υπάγονται στην υποχρεωτική ασφάλιση στη Γερμανία. Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι το εμπόδιο αυτό, αν και εφαρμοζόταν ανεξαρτήτως της ιθαγενείας του εργαζομένου, αφορούσε κατ' ουσίαν τους διακινουμένους εργαζομένους από τα άλλα κράτη μέλη που έχουν απασχοληθεί διαδοχικά στα κράτη αυτά και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Στη συνέχεια το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι διατάξεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα να τίθενται σε δυσμενή μοίρα ορισμένοι από αυτούς τους διακινουμένους εργαζομέ-

νους, οι οποίοι, καίτοι είχαν αποκτήσει σε άλλο κράτος μέλος προσόντα ανώτερα αυτών που τα είχαν αποκτήσει στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, δεν μπορούσαν να επικαλεστούν τα επαγγελματικά αυτά προσόντα αξιώνοντας συνταξιοδοτικό δικαίωμα.

15. Τα συμπεράσματα που μπορούν επομένως να αντληθούν από τις αποφάσεις Τοία και Roviello φαίνονται καθοριστικά όσον αφορά την περίπτωση που έχει υποβληθεί στο αιτούν δικαστήριο. Το άρθρο 76 α, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του RKG δεν περιέχει βέβαια κανένα κριτήριο ιθαγενείας. Μπορεί όμως να υποστηριχθεί, πράγμα που εναπόκειται στον εθνικό δικαστή να εξακριβώσει, ότι, για να επαναλάβω τη διατύπωση της δεύτερης αποφάσεως του Δικαστηρίου, η εφαρμογή του κριτηρίου της διατάξεως αυτής « αφορά κατ' ουσίαν τους διακινουμένους εργαζομένους από τα άλλα κράτη μέλη που έχουν απασχοληθεί διαδοχικά στα κράτη αυτά και στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ».

16. Εντούτοις στην απόφαση Τοία το Δικαστήριο προσέθεσε ότι τέτοιες έμμεσες διακρίσεις μπορούν να δικαιολογηθούν από αντικειμενικές διαφορές¹². Το Landessozialgericht του ομοσπόνδου κράτους της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας παρατήρησε σχετικά¹³ ότι η ιδιαίτερη μεταχείριση των δικαιούχων συντάξεως λόγω ατυχήματος από άλλο κράτος « μπορούσε να δικαιολογηθεί αντικειμενικά από το γεγονός ότι, στις περιπτώσεις αυτές, ήταν συχνά αδύνατον να καθοριστεί το ετήσιο εισόδημα ». Η Επιτροπή¹⁴ και η προσφεύγουσα της κυρίας δίκης¹⁵ παρατήρησαν ορθώς ότι η έλλειψη στοιχείων σχετικά με το ετήσιο εισόδημα στην περίπτωση συντάξεως λόγω ατυχήματος από άλλο κράτος δεν αρκούσε για να

7 — Υπόθεση 41/84, που προαναφέρθηκε, σκέψη 24.

8 — Απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1976, 63/76, Inzillo (Rec. 1976, σ. 2057, σκέψη 14).

9 — Υπόθεση 41/84, που προαναφέρθηκε, σκέψη 23.

10 — Υπόθεση 237/78, Rec. 1979, σ. 2645, σκέψη 12.

11 — Υπόθεση 20/85, που προαναφέρθηκε, σκέψεις 15 και 16.

12 — Υπόθεση 237/78, που προαναφέρθηκε, σκέψη 14.

13 — Διάταξη περί προδικαστικής παραπομπής, σ. 4 της γαλλικής μεταφράσεως.

14 — Παρατηρήσεις της Επιτροπής, σημείο 26.

15 — Παρατηρήσεις της προσφεύγουσας της κυρίας δίκης, σ. 3 της γαλλικής μεταφράσεως.

δικαιολογήσει τη δυσμενή αυτή διάκριση, δεδομένου ότι υπήρχε δυνατότητα υπολογισμού πλασματικού ετησίου εισοδήματος. Αυτό αποδεικνύεται επίσης, από την πρόσφατη εξέλιξη της γερμανικής νομοθεσίας¹⁶, διότι από 1ης Ιανουαρίου 1992 το μέγιστο ποσό θα μπορεί να υπολογιστεί βάσει πλασματικού ετησίου εισοδήματος, το οποίο προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό του μηνιαίου ποσού της συντάξεως λόγω ατυχήματος με συντελεστή 18. Οι γερμανικές αρχές γνωρίζουν βέβαια το

ποσό της συντάξεως αυτής αφού προβαίνουν σε αναστολή της συντάξεως γήρατος όταν η σώρευση της συντάξεως λόγω ατυχήματος και της συντάξεως γήρατος φθάνει ορισμένο ποσό. Επιπλέον, όπως επισήμανε η Επιτροπή, ούτε οι διαδικαστικές καθυστερήσεις και οι ασάφειες στον καθορισμό των απαραίτητων παραγόντων υπολογισμού, ούτε η σπανιότητα των δυνατών διακρίσεων και η μικρή σημασία των μειονεκτημάτων μπορούν να δικαιολογήσουν μια έμμεση διάκριση¹⁷.

17. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ότι:

« Τα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης ΕΟΚ καθώς και το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι ένας διακινούμενος εργαζόμενος που λαμβάνει σύνταξη βάσει των εθνικών διατάξεων του κράτους μέλους υποδοχής και παροχές βάσει ασφαλίσεως κατά εργατικού ατυχήματος καταβαλλόμενες από φορέα άλλου κράτους μέλους δεν μπορεί, κατά τον υπολογισμό του ποσού του οποίου η χορήγηση πρέπει να ανασταλεί κατ' εφαρμογή των εθνικών διατάξεων του πρώτου κράτους μέλους, να αποτελέσει αντικείμενο μεταχειρίσεως λιγότερο ευνοϊκής από αυτή που επιφυλάσσεται σε εργαζόμενο ο οποίος λαμβάνει και τις δύο παροχές βάσει των εθνικών διατάξεων του κράτους μέλους υποδοχής. »

16 — Άρθρο 93, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, αριθ. 4, και τρίτο εδάφιο, του Sozialgesetzbuch, βιβλίο VI (γερμανικός Κώδικας Κοινωνικής Ασφαλίσεως) νόμος της 18ης Δεκεμβρίου 1989 (BGBl. I, σ. 2261).

17 — Παρατηρήσεις της Επιτροπής, σημείο 28.